

Humeso wa Vuhangalasamahungu

SARS YI TIRHA NA XIPHEMU XA VATIVI VA SWA XIBALO KU TIYISA VULANDZELELANAWU HI NTSAKELO

27 Mhawuri 2025 - Eku fambiseni ka xikongomelo xa qhinga xa SARS ku tirha na, na hi ku tirhisa vakhumbeki ku antswisa ntumbuluko wa xibalo, Khomixinara Kieswetter na xipano xa yena va khomile nhlengeletano ya ntsundzuxo na Foramu ya Nhlangoano wo Lawula leyi Pfumeleriweke. Leyi i pulatifomo ya mbhurusano wa qhinga exikarhi ka SARS na Mihlangano yo Lawula leyi Pfumeleriweke (RCBs). SARS yi vona mbhurusano lowu wu ri wa nkoka eka Tirhelovutinyiketeri ra yona: ku pfuna ku aka tiko ra vuswikoti no tlakusa Mafrika-Dzonga.

Vurhangeri bya tiRCB byi katsa South African Institute of Taxation (SAIT); South African Institute of Chartered Accountants (SAICA); South African Institute of Professional Accountants (SAIPA); Institute of Accounting and Commerce (IAC); Chartered Institute of Business Accountants (CIBA); Legal Practice Council (LPC); Chartered Governance Institute of Southern Africa (CGISA); Financial Planning Institute (FPI); Chartered Institute of Management Accountants (CIMA); na Association of Chartered Certified Accountants (ACCA).

Xiave na matimba ma tiRCB ma suka eka nawu, ngopfungopfu eka Xiyenge xa 18 xa Nawu wa Vulawuri bya Xibalo. TiRCB ti fanele ti langutela maendlelo ma vativi va vona va swa xibalo ku hlayisa ntshembo na xindzhuti xa sisiteme ya xibalo. "*Tanihileswi hi ti langutelaka, na vatirhi va hina, matikhomelo ma Vativi va swa Xibalo, ma fanele ma nga soleki*" ku vurile Khomixinara Kieswetter. Vativi va swa Xibalo i vakotisi va nkoka va sisiteme ya swa timali ya Afrika-Dzonga na vuakatiko bya swa timali. Eku leteleni ka vahakelaxibalo, va le xikarhi ka xikongomelo xa qhinga ra SARS ku tlakusa vulandzelelanawu hi ntsakelo. Tanihi muyimeri wa vulandzelelanawu bya xibalo, timhaka ta xibalo ta vativi va swa xibalo ti fanele ti landzelela nawu.

SARS na tiRCB va cincanile mivulavulo ya kahle na matimba eka timhaka ta nkoka leti va khumbaka. Va pfumerile leswaku SARS yi fanele ku nyiketa vativi nhlamuselo na ntiyisiso mayelana na swiboho swa vona, no endla swi olova eka vona ku landzelela, ngopfungopfu loko swi ta eka ntsariso wa vona wo tirha, ku katsa na ntiyisiso wo pfuxeta lowu yaka emahlweni. SARS yi hlohloterile tiRCB ku kuma mpfumelelo wa swirho swa tona ku avelana xiyimo xa vulandzelelanawu.

Nhlengeletano yi tiyisisile hi vuntshwa xiave xa nkoka xa SARS, naswona eka xiyimo lexi, ku hoxa xandla ka phurofexini, ku hetisisa xileriso xa mihlangano xo hlengeta xibalo hinkwaxo lexi kolotiwaka, ku tiyisia vulandzelelanawu bya le henhla eka nawu wa xibalo, ku sirhelela mindzilekani ya hina no fambisa vuxavisi lebyi nga enawini. Tanihi valawurikuloni va vativi va swa xibalo na vahlanganisi eka xibalo na khasitomo, tiRCB ti na vutihlamuleri byo landzelela milawu ntsena ya xibalo na khasitomo hi toxe, kambe ti tlhela ti pfuna swirho swa tona leswi nga vativi, na vahakelaxibalo lava ti va tirhelaka ku landzelela. Naswona ku endla tano handle ka nchavo kumbe tintswalo hi ndlela leyi tshamaka yi ri ya xiphurofexinali na vunene.

Eka ndlela yo ya emahlweni

Xinakulobye lexi xa qhinga exikarhi ka SARS na tiRCB, ku antswisa mipimo ya vutandzelelanawu no tlakusa xibalo, ngopfungopfu ku sukela eka mitlheriso leyi kayiveleke na xikweleti lexi kolotiwaka ku hakeriwa. Ku humelela ka xinakulobye lexi swi ta tiyisisa sisiteme ya xibalo leyi ringanaka laha vahakelaxibalo vo tala va hakelaka leswi languteriweke hi nawu, handle ka ndhwalo lowu rhwariwaka hi lava landzelerisaka. Khomixinara u komberile Vaofisirikulu va le Henhla (CEOs) va tiRCB ku tirha na SARS ku pfuneta ku lawula timhaka ta xibalo ta swirho swa vona na titlilayente.

SARS na tiRCB va pfumelelane ku valanga tindlela to hlaya leti xikweleti lexi kolotiwaka nkwana xi nga hlengeletiwaka ha kona ku ya hi swipimelo swa Nawu wa Vulawuri bya Xibalo. Ku fikela sweswi, SARS yi tinyiketere ku hatlisisa tiphurosese ta yona ku pfumelela nhlengelet wa xikweleti lexi kolotiwaka.

Khomixinara u komberile leswaku tiRCB ti fanele ti pfunetaku tiyisisa leswaku vutandzelelanawu bya xibalo hi ntsakelo i ayitheme ya ajenda leyi tshamaka yi ri kona eka kamara ya tihlengeletano.

Ku tiyisa ntirhisano lowu yaka emahlweni, SARS na tiRCB va pfumerile ku:

- Tumbuluxa mimbhurisano ya qhinga ya kan'we hi lembe/kambirhi hi lembe exikarhi ka Khomixinara na tiCEO ta tiRCB.
- Cinca nkongomiso wa Foramu ya Matirhelo ku hlula timhaka ta matirhelo.
- Tumbuluxa Komiti ya Pholisi na Xinawu ku lwa na timhaka ta mavumbelo ya milawu.
- Vumba komiti ya xithekiniki ku ololoxa swipimelo swa sisiteme na switiviwa.

Eka swiphemu swo karhi, SARS yi ta tumbuluxa hi vuntshwa foramu na swiphemu swa Bindzu Lerikulu na Misava na Vanhu va Switsutsu. Eka xifundza, SARS yi ta cinca nkongomiso eka Tikomiti ta Swifundza ku tirhanana na timhaka ta matirhelo ma masiku hinkwawo.

SARS yi ta tlhela yi antswisa Modele wa Nyiketo wa Vukorhokeri wa Vativi va swa Xibalo no burisana na tiRCB eka Phuroogireme ya yona yo endla Ximodeni.

Khomixinara Kieswetter u khensile tiRCB eka xiavekulu xa tona eku pfuneni ka tiko ku fambisa switirhisiwa ku fikelela mitlhontlho ya tiko. U vurile leswaku *"mavandla hamambirhi ma tiyisisile nkoka wa mbhurisano wo aka eka mitlhontlho leyi va hlanganaka na yona, ntirhisano lowu yaka emahlweni; na tichanele ta mbhurisano to pfuleka ku tlakusa xibalo na mbangu wa khasitomo swo tiya. Swi na nkoka leswaku hi entisa vutandzelelanawu hi ntsakelo na mbuyelo lowu fambisanaka wo tlakusa vuakatiko bya swa timali, vunene, na endlelo ra matikhomelo ra tiRCB, vativi va swa xibalo na vahakelaxibalo. Ku hetisa, Khomixinara u te, "nhlengeleto wa SARS wo tlula R233 trillion ku sukela yi tumbuluxiwile, a wu le ka ntsengo lowutsongo hikwalaho ka xiave xa nkoka lexi tlangiwaka hu tiRCB"*.

TiCEO ta tiRCB ti amukerile mbhurisano. Va amukerile moya wa xinakulobye lexi humelerisaka ku ya eka vutandzelelanawu hi ntsakelo. Muyimeri wa SAIPA Mnn Tia

van der Sandt, u humeserile ehandle ku amukela ka yena eka "xivandla xo tiyisa vuxaka na SARS ematshan'wini ya vativi va hina va xibalo. Hi tshemba leswaku hi na vutihlamuleri hi nhlengelo byo aka tiko ra hina ro saseka". Mnn Sesana wa SAIT u vurile leswaku nhlangoana wa yena wu "tekela enhlokwani swinene ntirhisano na SARS hikuva i tshaku ra vuakatiko bya swa timali leswi ku nga ribye ra yinhla ra tiko leri humelelaka" na leswaku " eka SAIT, tanihi RCB leyikulu, ku endzela SARS Command Centre no vona hi laha AI na switiviwa swa nkarhi wolowo swi tirhisiwa ku yisa tiko emahlweni haswimbirhi a swi ri swo pfula mahlo no hlohlotela." CEO ya IACSA, Ttn Prakash Singh u ndhundhuzerile "mbhurusano lowu hanyeke kahle eka tihlokomhaka leti faneleke leti khumbhaka ndhawu yikulu ya Afrika-Dzonga". Lokohiletlhelo CEO ya CIBA, Ttn Nicholas van Wyk a humeserile ehandle ku navela ka yena naswona "u hlamarisiwile hi xiyimo xa SARS xa vutivi eku landzeleriseni ka switirhwana hi nkarhi wolowo. U tshemba "leswaku leswi veka xiyimo xa misava hinkwayo xo hlawuleka, ku katsa na Afrika-Dzonga", no khensa mbhurusano wa SARS na tiRCB na vativi va swa xibalo ku va yi va languta "tanihi vatirhisani va qhingha eku fambiseni ka switirhisiwa swa tiko".

Mbhurusano lowu wo vuyerisa wi tiyisile vuxaka exikarhi ka SARS na tiRCB, na Khomixinara Kieswetter ku va a vurile mhaka yo twala ya leswaku "Ku va hi kota ku tirha eka xinakulobye xa ntiyiso na Mihlangano yo Lawula leyi Tsarisiweke, na swirho swa yona leswi tirhaka tanihi vatsundzuxi na vahlanganisi eka vahakelaxibalo, hi fanele ku khoma phurofexini eka swiyimo swa le henhla swo fana swa vutihlamuleri, hi xinawu na vunene haswimbirhi".

MAKUMU